

“Kdaj postane trepetlika stara? Tudi tu je približno tako kot z damami. Za šestdesetletnico nihče ne more več trditi, da je mlada. V prvih petnajstih letih zares hitro zraste, potem pa pridobiva predvsem obline in debelino. Pri šestdesetih se rast ustavi, začnjata se stagnacija in počasen propad; več kot sto let le redko doživi.”

Matjaž Mastnak

Nedelo, 21. oktobra 2007

zapelji me

25

Natura in kultura

Trepetlika

Matjaž Mastnak besedilo in fotografija

Pred jesenskim vetrom se veje dreves spoštljivo priklanjajo. Listi odletavajo na svoje edino in zadnje potovanje. Še malo, pa bodo pod nebo štrlele samo še veje, gole kot oglodane kosti. Ko ne bo drugega, bomo poskušali kaj lepega videti tudi na vejah in deblih. Vsaj pri trepetliki to ne bo težko.

Pred listopadom se listje trepetlike obarva oranžno, včasih le nekaj vej, drugič cela krošnja.

Trepetlika ima namreč sivo, skoraj srebrno lubje, po katerem se očitno loči od drugega drevja. No, bukve so tudi srebrnkaste, toda nikoli nimajo reliefnega vzorca v obliki diamantov oziroma pokonci postavljenih rombov. Vsak romb je dihalna bradavica, ki je sprva tenka in pokončna, nato pa se zaradi večanja obsega debela širi v vodoravni smeri, po višini pa ostaja enaka. Ozka špranja se razleže v razbrazdano poč, ki je v sredini uglobljena, da seže proti živim plastem lubja. Skozi mlado in zato svetlejšo ter rahlejšo tkivo v dnu razpoke deblo izmenjuje pline; vse, kar je živo, mora dihati, tudi živo tkivo na obodu debela. Pri trepetliki je tako, da so te dihalne bradavice velike, očitne in za človeško oko zanimive. Zlasti če je trepetlika v pravih letih. Pri prav mladih drevescih je lubje še rumenkasto, pri starih pa podolžno razpoke, tako da se izgubi vzorec, ki včasih spominja na načičkane damske nogavice. Kdaj postane trepetlika stara? Tudi tu je približno tako kot z damami. Za šestdesetletnico nihče ne more več trditi, da je mlada. V prvih petnajstih letih zares hitro zraste, potem pa pridobiva predvsem obline in debelino. In to naglo, saj je v srednji Evropi med najhitreje rastočimi drevesi. Pri šestdesetih se rast ustavi, začnjata se stagnacija in počasen propad; več kot sto let le redko doživi.

Pri nas je trepetlika najbolj razširjena vrsta topolov, saj imamo samo-

rodnega črnega topola komaj kaj, belega ne veliko, plantažni topoli in jaged pa so kategorija zase, saj je njihova razširjenost odvisna od ljudi. Trepetlika se pojavlja sama po vsej Sloveniji, od nižin do gora, toda vedno le posamiči ali v skupinah, nikjer v samostojnih gozdovih.

Pionirka

Je namreč drevo, ki je toliko lačno sonca in svetlobe, da pod starimi trepetlikami mlade ne morejo zrasti. In to kljub temu, da ima rahlo krošnjo in da senca pod njo ni gosta. Trepetlike so ustvarjene tako, da živijo od tuje nesreče. Za svojo prihodnost iščejo površine, kjer je prejšnja zarast izbrisala naravna ujma ali pa so jo s posekom ogolili gozdarji. Vprašate, kako jo iščejo? Tako, da maja predajo vetru velikanske količine drobnih semen, ki na muckastih dlačicah jadrajo v neznano. Eno bo že padlo na pravo mesto, četudi bodo milijoni zgrešili cilj. V Sloveniji jo pogosto srečamo nad hribovskimi vasmimi, kjer opuščene pašni-

ke zarašča grmovje in drevje. Značilna je tudi za gozdne robove, kjer dobi vsaj polovični odmerek tiste količine svetlobe, ki si je v resnici želi.

Trepetlika nima nič proti razdejanju, ki ga pušča za seboj človek. Ko je Napoleon leta 1812 oblegal Moskvo, sta se v prah in pepel spremeni kar dve tretjini mesta. Zažgali so ga Rusi, preden so zbežali na varno, da si Francozi z njim ne bi mogli pomagati. Že naslednje poletje so ruševine ozelenele. Pravijo, da so jih množično naselile trepetlike.

Trepetlika je imel v mislih tudi Brecht v svoji pesmi o topolu na berlinskem Karlovem trgu, ki gre (prosto prevedena) takole:

»Topol raste na Karlsplatzu
Sredi mesta ruševin, Berlina
Ko hodijo ljudje čez Karlsplatz
je prijazna njegova zelenina.

Pozimi šestinštiridesetega
so ljudje zmrzovali in drv je bilo malo
in to je mnogo dreves
življenje stalo.

A topol na Karlsplatzu
še vedno zeleni:

Hvala ti, prebivalec Karlsplatzu,
da raste do današnjih dni.«

V resnici si je vzel Brecht umetniško svobodo. Prvič, ko je Karlplatz spremenil v Karlsplatz, in drugič, ko je trdil, da Berlinčani v ledeni zimi 1946/47 te trepetlike niso predelali v drva. A zakaj vrag tam še vedno raste? Ker odganja iz korenin. Leta 1949 so se pojavila nova stebelca iz starih korenin. Zdaj raste tam kar dva potomca Brechtove trepetlike in leta 2002 so jima postavili spominsko tablo. No ja, vmes so drevo druge generacije posekali, ker je metalo preveč senca na okna sosednjega veleposlaništva. A so z njega prej narezali potaknjence in jih v neki drevesnici vzgojili v nova drevesa. Poznate kakšno podobno drevesno zgodbo iz Slovenije?

Izbira
Urša Jurak Kuzman

Finski porcelan, slovenski kristal

Letos je finska litala v svojo kolekcijo uporabnega namiznega »okrasja« vpeljala dve novi barvi: pečeno, ki deluje zelo elegantno in zelo finsko (beri: v slogu finske tradicije) v kombinaciji z indigo modro. Vzorec, v njem je tudi precej opečnate rdeče, na beli ali modri podlagi je sicer stiliziran, njegova zasnova pa temelji na etno izročilu. Kolekcijo Taika – osrednja figura je žival, ki na prvi pogled spominja na pava, ima pa lisičji rep – so izdelali po zamisli mladega finskega ilustratorja Klause Haapaniemija, ki sicer živi in ustvarja v Londonu. Med drugim riše vzorce za Diesel, Levis, Marimekko ter Dolce&Gabbano, poznan pa je tudi po ilustracijah za Observer.

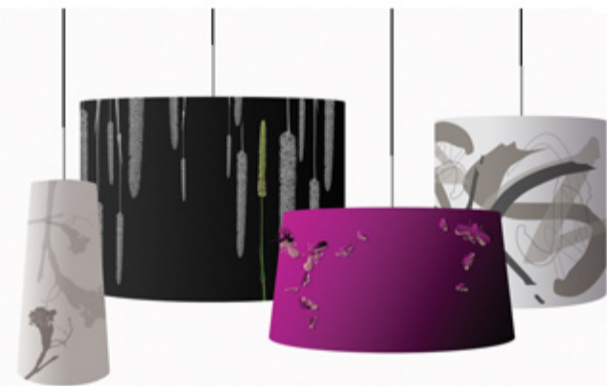

Taika, litala

Slovenski prostor pa je bogatejši za nove kolekcije luči. Potem ko so v prvi polovici oktobra v galeriji Strle predstavili sveže ideje mladih oblikovalk Martine Šušteršič in Lidije Miklavčič, so se tokrat lotili obsežnejšega projekta. Oblikovalki, Julija Zornik Strle in Almira Sadar, sta zasnovali in izdelali več kolekcij, ki bodo od torka prihodnji teden na ogled v prostorih Strle svetila na Mašera Spasičevi 8 v Ljubljani. Prodajna razstava, naslovljena AS'JSZ, bo obsegala tri kolekcije.

Birds, litala

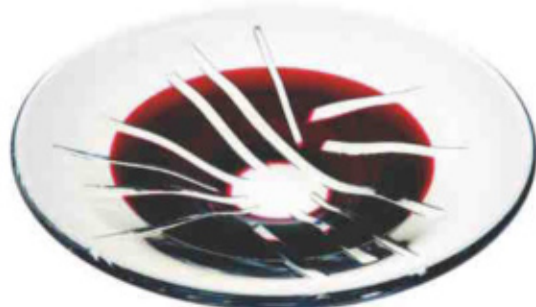
Kolekcija Julije Zornik Strle

Osnova luči Almire Sadar je lasersko izrezana aluminijasta folija, na katero je vezla križce s tradicionalnimi slovenskimi vzorci in posodobljenimi vzorci po lastni zamisli. Julija Zornik Strle pa je izdelala dve kolekciji. Prva je poslikana z motivi senc iz narave, ki nas napeljejo k razmišljanju o meditaciji in se zgledejo po japonskih vzorcih, pri drugi pa se je odločila za pretiravanje z vzorci – že na meji kiča.

Je kristal res nekaj, kar ne sodi v sodobne domove? V Steklarni Rogaška so prepričani, da to ne drži. Tudi zato so v središču Ljubljane, nasproti Magistrata, odprli sodoben razstavno-prodajni prostor. Takšen, kot si ga izdelki tega ranga zaslužijo in v katerem lahko zaživijo. Odzivi kupcev, tako domačih kot tujih, so, sodeč po zapisih v knjigi vtisov, izjemno dobri. Oblikovalca kristalnih izdelkov iz Rogaške sta Tihomir Tomič in Igor Polik.

Klasika iz Rogaške

Steklarna Rogaška

Je vaš pes nevrotičen?

Poiščite nasvete v knjigi Stephena Bakerja Kako živeti z nevrotičnim psom. Za vas, naročnike, samo **10,43 EUR**. Knjiga morda ne bo rešila prav vseh težav vašega štirinožnega prijatelja, zagotovo pa vas bo spravljala v smeh.

Knjigo lahko naročite po elektronski pošti narocnine@delo.si ali na brezplačni telefonski številki **080 11 99**.